

پیش‌بینی تغییر آرایش خاورمیانه در سایه مذاکرات تهران و ریاض

در شرایطی که مذاکرات میان ایران و عربستان پیرامون امور امنیتی منطقه در جریان است، در روزهای اخیر یکی از اعضای کمیسیون امنیت ملی مجلس از دیدار وزرای امور خارجه دو کشور در عراق در آینده ای نزدیک خبر داده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، به نظر می‌رسد آینده نظم سیاسی و ژئوپلیتیک در خاورمیانه در آستانه تحولات شگرفی است و روابط میان این دو قدرت منطقه ای نقشی اساسی در این زمینه خواهد داشت.

مصعب الالوسی، تحلیلگر مسائل بین الملل و عضو موسسه واشنگتن، با انتشار یادداشتی با عنوان «مذاکرات ایران و عربستان: مدیریت مناقشه و سنجش تأثیرات منطقه ای گسترده تر آن» به بررسی پیامدهای دور جدید مذاکرات دو کشور برای منطقه پرداخته است.

طنین رقابت ژئوپلیتیک

به گزارش قرن نو، سابقه رقابت ژئوپلیتیکی بین ریاض و تهران دست کم به انقلاب ۱۹۷۹ ایران باز برمی‌گردد. اما تنش‌ها میان دو طرف در سال ۲۰۱۶ به اوج خود رسید، زمانی که در پی اعدام نمر النمر، روحانی شیعه سعودی به سفارت عربستان در تهران حمله شد و به دنبال آن عربستان سعودی سفیر خود را از ایران فرا خواند. از آن زمان تنش‌ها رو به افزایش بوده، چرا که عربستان درگیر جنگی با حوثی‌های یمن شده که مورد حمایت ایران قرار دارند و در سپتامبر ۲۰۱۹ حملاتی به تأسیسات نفتی آرامکو در عربستان انجام شد که دولت سعودی ایران را متهم به دخالت در آن کرده است [امری که ایران بارها آن را رد کرده است].

با این حال، دور پنجم مذاکرات بین عربستان سعودی و ایران در بغداد باعث ایجاد خوش بینی‌های جدیدی شده است. نخست وزیر عراق در این رابطه گفت: «مصالحه نزدیک است». سخنگوی وزارت امور خارجه ایران هم با بیان اینکه دور اخیر مذاکرات «مثبت و جدی» بوده، از مشاهده پیشرفت‌هایی در این زمینه خبر داده است. اقدامات برای کاهش تنش بین عربستان سعودی و ایران در حال حاضر اثرات پر دامنه ای در سایر کشورهای منطقه ایجاد کرده است.

گام اولیه برای پایان جنگ یمن؛ سنگ بنای اعتمادسازی

از سال ۲۰۱۱ یمن یکی از عرصه‌های اصلی رقابت بین عربستان سعودی و ایران بوده، اما اکنون به فرصتی برای اقدامات اعتمادساز در چارچوب مذاکرات بین دو طرف در عراق تبدیل شده است. سیاست ایران در یمن تا حد زیادی بر حمایت از حوثی‌ها متمرکز شده که عربستان آنها را ابزاری برای تضعیف امنیت خود توصیف می‌کند. ایران از مدت‌ها پیش حمایت قابل توجهی از حوثی‌ها ارائه کرده است.

پشتیبانی و آموزش نظامی به حوثی‌ها این توانایی را بخشیده که بارها به خاک عربستان حمله کنند. تخمین‌ها از سال ۲۰۱۵ نشان می‌دهد که جنگ یمن، حتی در آن مرحله، ماهانه ۶ میلیارد دلار برای عربستان سعودی هزینه دارد. از سرگیری مذاکرات بین عربستان سعودی و ایران، پس از یک وقفه چند ماهه، در فاصله کوتاهی پس از توافق آتش‌بس در یمن انجام شد که نشان می‌دهد ایران احتمالاً نقشی تأثیرگذار در این زمینه بر حوثی‌ها داشته است. آتش‌بس گام اولیه مهمی برای پایان دادن به جنگ در یمن بوده است و در صورت برقراری آن، می‌تواند سنگ بنای اعتماد بین ریاض و تهران باشد.

پایان بن‌بست سیاسی لبنان در دستور کار

مذاکرات ایران و عربستان سعودی احتمالاً بر سیاست لبنان و عراق نیز تأثیر خواهد گذاشت، جایی که تهران و ریاض از نیروهای سیاسی رقیب حمایت می‌کنند.

هم ریاض و هم تهران نفوذ قابل توجهی در لبنان داشته و این باعث افزایش تنش بین متحدان ایران و عربستان سعودی در این کشور شده است. به عنوان مثال، حسن نصرالله، دبیرکل حزب الله، در ژانویه عربستان سعودی هزینه دارد. از سرگیری مذاکرات بین عربستان سعودی و ایران، پس از یک وقفه چند ماهه، در فاصله کوتاهی پس از توافق آتش‌بس در یمن انجام شد که نشان می‌دهد ایران احتمالاً نقشی تأثیرگذار در این زمینه بر حوثی‌ها داشته است. آتش‌بس گام اولیه مهمی برای پایان دادن به جنگ در یمن بوده است و در صورت برقراری آن، می‌تواند سنگ بنای اعتماد بین ریاض و تهران باشد.

پس از اینکه نامزدهای متحد حزب الله اکثریت پارلمان را پس از انتخابات ۱۵ می از دست دادند، کاهش تنش‌ها بین عربستان سعودی و ایران احتمالاً به تسهیل تشکیل دولت لبنان و کمک به عملکرد آن کمک می‌کند. در نتیجه پایان دادن به بن‌بست سیاسی در لبنان در دستور کار مذاکرات دو کشور قرار گرفته است. در حالی که عربستان سعودی و ایران احتمالاً به حمایت از متحدان خود ادامه خواهند داد، مانورهای سیاسی در لبنان ممکن است

نرمتر باشد.

درک بهتر استراتژی عراق

علیرغم مذاکراتی که در عراق انجام شد، رقابت عربستان سعودی و ایران در این کشور مورد بحث قرار نگرفته است. با این حال، در اینجا می‌توان فضایی برای ایجاد تفاهم بهتر بین تهران و ریاض در این جبهه نیز وجود داشت.

نیروهای عراقی نزدیک به ایران به حملات متعددی به عربستان سعودی متهم شده‌اند. به عنوان مثال، کتائب حزب الله مظنون به انجام حملات به تاسیسات نفتی عربستان در سال ۲۰۱۹ و کاخ سلطنتی عربستان سعودی در سال ۲۰۲۱ است. هم عربستان سعودی و هم ایران احتمالاً تلاش خواهند کرد تا نفوذ خود را در عراق حفظ کنند، اما درک بهتر بین این رقبای منطقه‌ای احتمالاً وضعیت تیره روابط را که در گذشته به تشویق چنین حملاتی کمک می‌کرد، تضعیف می‌کند. همچنین می‌تواند درک بهتری از استراتژی‌های مربوط به عراق را فراهم کند.

کنار رفتن محرک عادی‌سازی روابط با اسرائیل

در نهایت، کاهش تنش بین عربستان سعودی و ایران ممکن است ریاض را از وسوسه ایده پیوستن به توافقنامه ابراهیم با اسرائیل منحرف کند. از زمان امضای توافقنامه برجام در سال ۲۰۱۵، عربستان سعودی تا حدی نسبت به اسرائیل گشودگی داشته و اسرائیل را به‌عنوان وزنه تعادلی بالقوه در برابر ایرانی سرسخت می‌بیند.